

de kinderen van zijn leeftijd hadden het verhaal al vaak gehoord en alleen de jongste kinderen luisterden met aandacht. Eli, naast Abe, gaapte en krabde aan een muggenbult. Otto, die naast Eli zat, keek naar de vleermuizen die in de schemering tevoorschijn gekomen waren. Mila, naast Otto, had haar ogen dicht en leek zittend te slapen. Het lag niet aan de vertelster: ze hadden honger en het was warm.

‘In de tijd voor de Crisis leefden de mensen in reusachtige groepen samen als mieren in een hoop, als bijen in een nest. Maar anders dan bij de bijen of de mieren waren de mensen niet gelijk. Er waren mensen met toegang tot kennis die anderen niet hadden. En omdat kennis macht is en macht leidt tot ongelijkheid leefden sommigen alleen in grote huizen en leefden anderen buiten. Hadden sommigen zoveel eten dat ze wat ze niet lustten zonder nadenken weggooiden terwijl anderen honger hadden. Zelfs de levensjaren waren ongelijk verdeeld. Maar hoe ongelijk de mensen onderling ook waren, allemaal leefden ze alsof ze alleen op de wereld waren en behandelden ze de dieren als dingen zonder gevoel of rechten waar je rekening mee hoefde te houden. En allemaal gebruikten ze gereedschap waarmee ze wonderlijke dingen deden. En de mensen waren trots, maar ze zagen niet dat al dat gereedschap naast goede ook slechte kanten had en dat ze afhankelijk waren geworden. Dat ze zonder niet voor zichzelf konden zorgen. En toen op een dag een ziekte uitbrak waarvoor ze geen kruiden hadden en waaraan heel veel mensen stierven en het gereedschap niet meer werkte, waren ze hul-

peloos en kwetsbaar als reekalfjes zonder moeder. Want ze wisten niet hoe ze zonder hun gereedschap het land moesten bewerken of hoe ze eten moesten verzamelen. Ze wisten niet hoe ze zich warm konden houden of waar ze drinkbaar water konden vinden. De orde waarin ze leefden stortte in, er was honger en ze vochten met elkaar om het laatste eten. Ontelbaar velen stierven. De Chaos noemen we die tijd nu.’

Een van de kleintjes begon te huilen. Ludwig de dorpsoudste schoof naar het meisje toe en nam haar op schoot. Hij zette zijn strohoed af en drukte die bij haar op het hoofd. Het meisje trok Ludwig zachtjes aan zijn baard en lachte.

‘Tijdens de Chaos waren er mensen die probeerden de oude orde te herstellen, er waren mensen die ze tegenwerkten omdat ze tijdens de Chaos macht hadden verzameld en er waren mensen die een nieuwe orde wilden opzetten. Onder hen waren de Broeders en Zusters. Twee mensenlevens geleden kwamen ze bij elkaar op een veld als dit veld. Ze dachten diep na over de oude orde en wat er misgegaan was. Daarom bedachten ze regels voor een nieuwe. En in die nieuwe orde was geen plaats voor het vreemde gereedschap van voor de Crisis, was geen plaats voor dorpen waar zoveel mensen bij elkaar leefden. De mensen moesten vrij zijn en gelijk als broeders en zusters. Ze zouden de wereld eerlijk moeten delen met alle dieren en rekening moeten houden met hun natuur. Die regels noemden ze de Afspraken.’

Eli gaapte nog een keer en zijn gaap echode rond in de